

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΕΜΠΟΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟΥ ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΡΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

«Ελληνικό Σύμφωνο για την Επιχειρηματικότητα»: Προτεραιότητες ανάκαμψης στα παραγωγικά οικοσυστήματα της Ελλάδας

1. Εμπόριο: Λιανικό, Χονδρικό, Εισαγωγικό, Εξαγωγικό, Διαμετακομιστικό

Είναι σημαντική η αναγνώριση όλων των τομέων του εμπορίου, ως παρόχων βασικής υπηρεσίας, ως οικοσυστήματος που πλήττεται ιδιαίτερα από την κρίση της πανδημίας και ως τομέα προτεραιότητας για επενδυτική στήριξη.

Υπογραμμίζουμε τον αντίκτυπο της κρίσης στις επιχειρήσεις λιανικού, χονδρικού και εξαγωγικού εμπορίου. Εν τω μεταξύ, η εμπιστοσύνη των καταναλωτών παραμένει στα χαμηλά όλων των εποχών, με τους πολίτες να είναι αβέβαιοι για το μέλλον τους. Η επανεκκίνηση της οικονομίας και της ιδιωτικής κατανάλωσης εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα. Αυτό σημαίνει, επέκταση των μέτρων στήριξης, εφόσον η ζήτηση και η εμπιστοσύνη εξακολουθούν να είναι πολύ χαμηλά, προκειμένου να επιτευχθεί **ο διπλός στόχος της διατήρησης των βιώσιμων θέσεων εργασίας και της τόνωσης της εγχώριας κατανάλωσης**. Επίσης, υπογραμμίζουμε τη σημασία των επενδύσεων και της πολιτικής στήριξης για να ενισχυθεί το ελληνικό εμπόριο, να είναι πιο ανθεκτικό και **να επιταχύνει την ψηφιακή και πράσινη μετάβασή του**. Το οικοσύστημα του εμπορίου μπορεί, με τη σωστή υποστήριξη, να λειτουργήσει ως ατμομηχανή της οικονομίας μας, με τη προϋπόθεση της υιοθέτησης νέων πράσινων και ψηφιακών τεχνολογιών που θα οδηγήσουν την αλυσίδα εφοδιασμού σε μεγαλύτερο εύρος, με πιο ανθεκτικές δομές και μεθόδους παραγωγής. Η κλίμακα του εμπορικού τομέα, τόσο στην ΕΕ-27 (10% του ΑΕγχΠ της ΕΕ, 1 στις 4 εταιρείες, 1 στις 7 θέσεις εργασίας), όσο και την Ελλάδα (11% του ΑΕΠ, 18% των εργαζομένων) συνδέει τους παραγωγούς με τους πελάτες και έχει σημαντικό αντίκτυπο στην οικονομία, ιδίως σε άλλα βασικά οικοσυστήματα. Είναι, επίσης, σημαντικό για την επιβίωση των τοπικών κοινοτήτων και την ενθάρρυνση της βιώσιμης κατανάλωσης. Η υποστήριξη του λιανικού και χονδρικού εμπορίου κατά την πραγματοποίηση της πράσινης και ψηφιακής μετάβασης και η υιοθέτηση ανθεκτικών μεθόδων προμήθειας μπορεί, ως εκ τούτου, να προσφέρει μια αποτελεσματική **«γρήγορη λωρίδα» για αλλαγή του οικονομικού μας μοντέλου**.

2. Βιομηχανία - Μεταποίηση - Ναυπηγοεπισκευή

Η βιομηχανία στη χώρα μας περιλαμβάνει, εκτός από τη μεταποίηση, και τους κλάδους εξόρυξης, ενέργειας, παροχής νερού και ναυπηγοεπισκευής. Στη μεταποίηση πλην πετρελαιοειδών, το 36,4% της προστιθέμενης αξίας παράγεται από τα τρόφιμα-ποτά-καπνός, το 13,4% από τα βασικά μέταλλα, το 9,1% από τα μεταλλικά προϊόντα, το 7,6% από τα χημικά και το 5,8% από τα μη μεταλλικά ορυκτά. Είναι σαφές ότι μια **προτεραιοποίηση της ανάπτυξης της βιομηχανίας** θα έχει ως αποτέλεσμα, πολύ υψηλότερες μισθολογικές αμοιβές και υψηλότερα λειτουργικά πλεονάσματα από αντίστοιχες προσπάθειες σε άλλους κλάδους, με αποτέλεσμα την αύξηση της εργασίας, της ευημερίας της κοινωνίας. Σημειώνεται ότι η παραγωγικότητα της οικονομίας βρίσκεται σε συνεχή καθοδική πορεία από το 2007 και μετά, με την παραγωγικότητα της βιομηχανίας να έχει ανακάμψει το 2019 στα προ κρίσης επίπεδα. Όσον αφορά στην παραγωγή, η μείωση του ΑΕΠ κατά 25% από το 2008 έως το 2013, συνοδεύθηκε με ανάλογη κατάρρευση των όγκων όλων των μεγάλων κλάδων, με τη βιομηχανία να συρρικνώνεται, πολύ λιγότερο όμως από την υπόλοιπη οικονομία. Έκτοτε, η βιομηχανική παραγωγή ανακάμπτει πολύ ταχύτερα από την υπόλοιπη οικονομία, καθώς η μεταποίηση στρέφεται στις εξαγωγές μετά την καθίζηση της εγχώριας ζήτησης. Παρά τις

καλύτερες οικονομικές προοπτικές, με την παραγωγή της μεταποίησης στην Ελλάδα να ανακάμπτει με την ίδια ταχύτητα όπως στην ΕΕ από το 2013 και μετά, μετά το ξέσπασμα της πανδημίας δεν μπορεί να επανέλθει ταχύτερα στα προ κρίσης επίπεδα. Ακολουθούνται βεβαίως αναπτυξιακές πολιτικές, που υποστηρίζονται πλέον από σημαντικούς σε μέγεθος ευρωπαϊκούς πόρους, σε μια ΕΕ που φαίνεται να θέλει να αντιμετωπίσει τα ελλείμματα παραγωγικότητας της Ευρώπης, με φιλόδοξες χρηματοδοτικές πρωτοβουλίες για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής και την ψηφιοποίηση της οικονομίας. Η ευκαιρία είναι μοναδική και πρέπει να την αξιοποιήσουμε. Στο πλαίσιο αυτό, ο συνδυασμός μιας πλήρους ανάπτυξης ενός μεταρρυθμιστικού φιλοαναπτυξιακού, και φιλοεπενδυτικού σχεδιασμού, μπορεί να δώσει ώθηση στις επενδυτικές πρωτοβουλίες που είναι αναγκαίες για τον μετασχηματισμό του παραγωγικού προτύπου προς μια περισσότερο εξωστρεφή και δυναμική οικονομία, **με ισχυρή συμμετοχή της βιομηχανίας.**

Η ναυπηγοεπισκευή αποτελεί έναν ισχυρό τομέα της ελληνικής βιομηχανίας που πρέπει να ανακτήσουμε με την αξιοποίηση των υποδομών που ήδη υπάρχουν και της ελληνικής ναυτιλίας που πρωτοστατεί παγκοσμίως. **Έχουμε ήδη ζητήσει από τον IOBE να εκπονήσει μελέτη για την ανάπτυξη της ναυπηγικής βιομηχανίας.**

3. Χρηματοδότηση: Ταχύτητα, Προϋποθέσεις, Απλότητα, Ευελιξία

Η χρηματοδότηση θα πρέπει να γίνεται υπό όρους, αλλά να στοχεύει σε μεταβατικά εργαλεία, να είναι εύκολα προσβάσιμη και να εκταμιεύεται γρήγορα. Μετά από συζητήσεις με τα αρμόδια Υπουργεία Οικονομικών και Ανάπτυξης χαιρετίζουμε την πρόθεση να δώσουν τη δυνατότητα ρευστότητας σε υγιείς και προσωρινά προβληματικές επιχειρήσεις. Τα τρία χρηματοδοτικά εργαλεία μέχρι σήμερα βοήθησαν αρκετές επιχειρήσεις να διατηρήσουν με συνέπεια τη λειτουργία τους.

Ο σχεδιασμός των προγραμμάτων αποκατάστασης της ρευστότητας στην αγορά πρέπει να πραγματοποιηθεί βάσει των πρωταρχικών προτεραιοτήτων της ΕΕ, δηλαδή **ψηφιοποίηση, βιωσιμότητα και ανθεκτικότητα**. Θα πρέπει αυτά να αποτελούν τη βασική καθοδήγηση του εθνικού μας σχεδιασμού για τις επιχειρήσεις. Να ζητηθεί από την ΕΕ, τα εργαλεία τα οποία θα εγκρίνει να είναι εύκολα προσβάσιμα και κατανοητά για εταιρείες που δεν τα έχουν χρησιμοποιήσει στο παρελθόν, χωρίς τις συνήθεις γραφειοκρατικές διοικητικές απαιτήσεις χρηματοδότησης έργων της ΕΕ.

Προτείνουμε, η Επιτροπή Εποπτείας, κατά την αξιολόγηση των προτάσεων, να εξετάζει πώς οι στόχοι τους μπορούν να ενισχύσουν ο ένας τον άλλον. Η επένδυση, για παράδειγμα, σε μια ανερχόμενη δραστηριότητα, σε πιο βιώσιμους στόλους μεταφοράς ή σε ανακυκλώσιμες συσκευασίες, μπορεί επίσης να συμβάλει στην οικοδόμηση ανθεκτικότητας πολλών διαφορετικών επιχειρήσεων. Επισημαίνουμε, τέλος, πως δεν μας απασχολεί καθόλου το γεγονός ότι η χρηματοδότηση της ΕΕ θα πρέπει να εξαρτάται από τη συμμόρφωση με τη νομοθεσία της ΕΕ, το κράτος δικαίου και τους κανόνες της ενιαίας αγοράς και ότι η εφαρμογή των ειδικών συστάσεων για κάθε χώρα θα παρακολουθείται και θα εγκρίνεται ανάλογα.

4. Ψηφιοποίηση - Μετατροπή σε «omnichannel»

Όπως και σε πολλούς άλλους τομείς, η κρίση της πανδημίας έχει επιταχύνει την ψηφιοποίηση της επιχειρηματικότητας. Ακόμα κι αν οι αυξημένες διαδικτυακές πωλήσεις δεν αντισταθμίζουν τις χαμένες πωλήσεις εκτός σύνδεσης, όσοι μπορούσαν να εξυπηρετήσουν τους πελάτες τους στο διαδίκτυο επλήγησαν λιγότερο. Στο λιανικό εμπόριο τροφίμων, οι ψηφιακές πωλήσεις αυξήθηκαν, αν και τα σούπερ μάρκετ ήταν ανοικτά και είναι πιθανό να παραμείνουν ένα σημαντικό κανάλι για τους καταναλωτές, καθώς έχουν αποκτήσει εμπειρία να αγοράζουν διαδικτυακά. Πολλές αλυσίδες, οι οποίες επενδύουν συνεχώς στα δίκτυα καταστημάτων τους, χρειάστηκε να αυξήσουν σημαντικά τις επενδύσεις τους για να δημιουργήσουν ή να ενισχύσουν την ψηφιακή τους παρουσία και να ανταποκριθούν στην ταχεία μετάβαση στις ηλεκτρονικές αγορές κατά τη διάρκεια της κρίσης. Οι διεθνείς διαδικτυακοί παίκτες έχουν σημαντικό προβάδισμα και είναι πιθανό να είναι οι κύριοι δικαιούχοι αυτής της αλλαγής. Οι ελληνικές επιχειρήσεις πρέπει να αυξήσουν και να επιταχύνουν τις επενδύσεις τους στον αυτοματισμό, τη διασύνδεση των καταναλωτών και την τεχνητή νοημοσύνη για να γίνουν ανταγωνιστικές. Η υποστήριξη σε αυτές τις επενδύσεις και η επέκταση των

διαδικτυακών προσφορών, θα βοηθήσει ιδιαίτερα τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις στα κέντρα των πόλεων. Η σύνδεση στο διαδίκτυο θα έχει μετασχηματιστική επίδραση σχετικά με την επιβίωσή τους και την ανθεκτικότητα πολλών επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν όλο και πιο έντονα τον παγκόσμιο ανταγωνισμό. Με περισσότερο από το 80% της αγοράς cloud στα χέρια δύο αμερικανικών και μιας κινεζικής εταιρείας, και την έλλειψη ρυθμιστικής βεβαιότητας σχετικά με την αποθήκευση και την ανταλλαγή δεδομένων μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ, οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις περιορίζονται στην επιλογή λύσεων cloud που συμμορφώνονται πλήρως με τους κανόνες και τις αξίες της ΕΕ σχετικά με το απόρρητο και τη συνεργασία δεδομένων. Υποστηρίζουμε λοιπόν την ανάπτυξη ευρωπαϊκών πρωτοβουλιών για τη μείωση της εξάρτησής μας από προμηθευτές εκτός ΕΕ. Το ίδιο ισχύει και για λύσεις καρτών και ψηφιακών πληρωμών. Η ταχεία εξέλιξη και ανάπτυξη της τεχνολογίας στις επιχειρήσεις θα απαιτήσει σημαντική χρηματοδότηση για να εκπαιδεύσει τους εργαζόμενους να αντιμετωπίζουν πολύπλοκα ψηφιακά συστήματα. Οι περισσότεροι μικρομεσαίοι πρέπει, επίσης, να απασχολούν επιστήμονες και τεχνικούς δεδομένων για να αναπτύξουν τις δυνατότητες και τη διασύνδεση των πελατών τους στο διαδίκτυο. Η εμπειρογνωμοσύνη, σε αυτούς τους τομείς, αποτελεί ήδη σπάνιο πόρο στην ΕΕ σήμερα, ενώ χρειάζεται μεγαλύτερο ενδιαφέρον στις παρακάτω επενδυτικές ανάγκες και απαιτήσεις κανονισμών:

- **Επενδυτικές ανάγκες:** Υποδομή για ευρυζωνική πρόσβαση με καλώδια οπτικών ινών και 5G, ιδίως σε αγροτικές περιοχές, μικρές πόλεις και νησιά. Η οικονομική, τεχνολογική και εκπαιδευτική υποστήριξη για τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι απαραίτητη για να χτίσουν την ψηφιακή τους παρουσία και να αναπτύξουν λειτουργίες «omnichannel». Δημιουργία ευρωπαϊκών υποδομών cloud και δεδομένων AI. Επίσης, ευρωπαϊκή υποδομή πληρωμών βάσει άμεσων πληρωμών (SCT Inst) με εντατική αναβάθμιση και επαναπροσδιορισμό εργαζομένων.
- **Απαιτήσεις κανονισμών:** Ολοκλήρωση της ψηφιακής ενιαίας αγοράς, εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού στο διαδίκτυο και εκτός σύνδεσης, βελτιώνοντας την επιβολή και αποσαφηνίζοντας την ευθύνη των φορέων εκμετάλλευσης όσον αφορά στο προϊόν ασφάλεια, την αντιμετώπιση αδικαιολόγητων απαγορεύσεων πώλησης σε διαδικτυακές πλατφόρμες που επιβάλλονται από επωνυμίες, μια φιλόδοξη στρατηγική δεδομένων και ένα σαφές πλαίσιο για κοινή χρήση δεδομένων B2B σε συμβατική βάση.

5. Αειφορία - Υλοποίηση της Πράσινης Συμφωνίας σε όλα τα επίπεδα

Η υγειονομική κρίση αποκάλυψε την αυξημένη ζήτηση των καταναλωτών για βιώσιμα προϊόντα και τους τρόπους λειτουργίας των επιχειρήσεων. Οι περισσότερες επιχειρήσεις λειτουργούν ως ζωτικής σημασίας διεπαφή με τους τελικούς καταναλωτές, διαδραματίζοντας βασικό ρόλο στην πρόβλεψη και την ενθάρρυνση της ζήτησης για πιο βιώσιμα, ανακυκλώσιμα ή / και επαναχρησιμοποιήσιμα προϊόντα και συσκευασίες. Πολλές, μάλιστα, επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται, εδώ και πολλά χρόνια, στην ενθάρρυνση της βιώσιμης κατανάλωσης και στη μείωση των εκπομπών CO₂ στις λειτουργίες τους και στις αλυσίδες εφοδιασμού. Αντιμετωπίζουν, όμως, προκλήσεις στη διαδρομή αυτής της μετάβασης σε τομείς με υψηλό λειτουργικό κόστος και χαμηλά περιθώρια κέρδους. Οι εταιρείες χρειάζονται ασφάλεια δικαίου, σαφή κίνητρα και κλίμακα για να επενδύσουν σε έναν θεμελιώδη επιχειρηματικό μετασχηματισμό με μακρά αποπληρωμή, όπως αυτά που απαιτούνται στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας. Για την υποστήριξη της ανακύκλωσης και της βιώσιμης συσκευασίας, είναι ζωτικής σημασίας να δημιουργηθεί μια ενιαία αγορά απορριμμάτων και να εξεταστούν κανόνες που διέπουν τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών στις συσκευασίες. Αναλυτικά:

- **Επενδυτικές ανάγκες:** ηλεκτρονική εφοδιαστική με τεχνολογία υδρογόνου και υποδομή για ηλεκτρικά φορτηγά για παραδόσεις σε κέντρα πόλεων, καθώς και φορτηγά υδρογόνου για μεγάλες αποστάσεις. Επιλογές έρευνας και τεχνολογίας για ανακυκλώσιμα και ανανεώσιμα προϊόντα και συσκευασίες, επενδύσεις σε περισσότερους πλαστικούς χώρους ανακύκλωσης και σταθμούς διαλογής, περισσότερες εργασίες συλλογής, διαλογής και ανακύκλωσης με ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, μετάβαση σε φυσικά ψυκτικά. Εργασίες ανακαίνισης κτιρίων, πράσινη ενέργεια για δημόσια κτίρια, εξασφάλιση κινήτρων για ανακαίνιση των ιδιωτικών ιδιοκτησιών. Έργα για τη στήριξη της μείωσης αποβλήτων τροφίμων, μετατροπή της αλυσίδας εφοδιασμού γεωργικών τροφίμων προς βιολογικά τρόφιμα. Μειωμένες χημικές εισροές καθώς και εκπαίδευση εργαζομένων σε πράσινες δεξιότητες για την κατανόηση των προκλήσεων της τεχνολογίας αειφορίας.

- **Απαιτήσεις κανονισμών:** Ενιαία αγορά απορριμμάτων, εναρμονισμένοι κανόνες για τη χρήση ανακυκλωμένων υλικών στη συσκευασία, σχετικά με τα συστήματα εκτεταμένης ευθύνης παραγωγού (EPR), σχετικά με τις απαιτήσεις οικολογικού σχεδιασμού, σχετικά με τα βιώσιμα συστήματα τροφίμων για την ανταπόκριση στη ζήτηση των καταναλωτών και έναν σαφή ανταγωνισμό με νομικό πλαίσιο συνεργασίας για την αειφορία.

6. Υποστήριξη της τοπικής απασχόλησης και των περιφερειακών αγορών

Κάθε σημαντικός πάροχος τοπικής απασχόλησης παίζει βασικό ρόλο στις τοπικές κοινότητες, διατηρώντας τις πόλεις, τα χωριά και τα νησιά ζωντανά και ελκυστικά μέρη για να ζήσουμε, να εργαστούμε και να δημιουργήσουμε επιχειρήσεις. Πολλοί τοπικοί φορείς ζητούν σημαντικά κονδύλια για την αναζωογόνηση των κέντρων της πόλης και του χωριού. Πιστεύουμε ότι υπάρχει περιθώριο και ανάγκη για ένα πιο φιλόδοξο και συντονισμένο πρόγραμμα της ΕΕ για την υλοποίησή του, χρησιμοποιώντας τα κονδύλια ανάκτησης και συνοχής. Σύμφωνα με μια πρόσφατη έκθεση του McKinsey Global Institute, η πανδημία και ο αυτοματισμός θέτουν σε κίνδυνο περισσότερες από 5 εκατομμύρια θέσεις εργασίας στην Ευρώπη. Χρειαζόμαστε, λοιπόν, κοινοτική και εθνική βοήθεια για να επενδύσουμε στις δεξιότητες αυτών των εργαζομένων, μέσω ισχυρότερης επαγγελματικής και εκπαιδευτικής κατάρτισης, ατομικών λογαριασμών μάθησης. Η στοχευμένη αύξηση της ικανότητας θα μας επέτρεπε να διατηρήσουμε ένα μεγαλύτερο μέρος του εργατικού δυναμικού μας εκπαιδευόντάς τους να χρησιμοποιούν ψηφιακές τεχνολογίες, ενώ η επανεκπαίδευση μπορεί να επιτρέψει σε άλλους να έχουν πρόσβαση σε ευκαιρίες εργασίας σε άλλους τομείς.

- **Επενδυτικές ανάγκες:** χρηματοδότηση της ΕΕ για την υποστήριξη του ρόλου των καταστημάτων, ενδεχομένως σε συνδυασμό με τον τομέα της φιλοξενίας, στη στήριξη του κοινωνικού ιστού των τοπικών κοινοτήτων, των κέντρων των πόλεων και των αγροτικών περιοχών. Αυτό θα πρέπει να συμβαδίζει με μια πιο φιλόδοξη υποστήριξη για τοπικές πρωτοβουλίες για την αναζωογόνηση των κοινοτήτων, όπως αυτές που αναλαμβάνει το URBACT και η αστική ατζέντα.

- **Απαιτήσεις κανονισμών:** Η ρύθμιση των συνθηκών απασχόλησης θα πρέπει να συνεχίσει να διασφαλίζει δίκαιη και ικανοποιητική απασχόληση, αλλά και να επιτρέπει στους εργοδότες να αναπτύσσουν το ανθρώπινο δυναμικό τους γρήγορα για να αντιμετωπίσουν τις ταχέως μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς. Τα μέτρα στήριξης της απασχόλησης και των δεξιοτήτων της ΕΕ πρέπει να επανασχεδιαστούν ώστε να επιτρέπεται η εύκολη και ταχεία πρόσβαση στη χρηματοδότηση και τις μεταβαλλόμενες ανάγκες δεξιοτήτων που οφείλονται στην επιτάχυνση των αλλαγών στην αγορά που οφείλονται στη πανδημία.

7. Εφαρμογή νέας ατζέντας δεξιοτήτων σε εργαζόμενους και ανέργους

Με τη νέα ατζέντα δεξιοτήτων, η ΕΕ αναγνωρίζει ότι υπάρχει μια πολιτική δυναμική για μια νέα προσέγγιση στις δεξιότητες. Το Ε.Β.Ε.Π. συμμαρτίζει πλήρως την άποψη ότι είναι καιρός να εντατικοποιήσουμε τις επενδύσεις στις δεξιότητες των ανθρώπων. Περισσότερο από ποτέ, όλοι πρέπει να χρησιμοποιήσουμε τα εργαλεία και τους πόρους που διαθέτουμε για να ενισχύσουμε την εκπαίδευση, την κατάρτιση και την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Είναι θετικό το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις ζητούν υποστήριξη για την ενίσχυση της απόκτησης δεξιοτήτων, ευθυγραμμισμένες με τις ταχύτατα μεταβαλλόμενες ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η νέα προσπάθεια σε ευρωπαϊκό επίπεδο προσβλέπει να συμβάλει στην αντιμετώπιση αναντιστοιχιών δεξιοτήτων και ελλείψεων. Απαιτούνται προσπάθειες για τον εξοπλισμό όλων των πολιτών με ισχυρές βασικές, ψηφιακές και πράσινες δεξιότητες για ταχέως μεταβαλλόμενες αγορές εργασίας. Η νέα ατζέντα δεξιοτήτων πρέπει να προωθήσει περαιτέρω την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, καθώς και τη μαθητεία. Η πρόταση άμεσων επιδοτήσεων για μαθητευόμενους στις ΜμΕ αποτελεί ισχυρή αναγνώριση του ρόλου τους στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση και, επίσης, μια μεγάλη υποστήριξη για την ενίσχυση της εργασίας παρά την κρίση. Οι ΜμΕ εξακολουθούν να αναφέρουν δυσκολίες πρόσληψης προσωπικού με δεξιότητες προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο πρέπει να επενδύσουμε στην εκπαίδευση με τα καλύτερα μέσα για να εκπαιδεύσουμε άτομα στην εργασία και να διασφαλίσουμε ομαλές μεταβάσεις από τη μαθητεία στην εργασία. Όλοι οι εργοδότες θεωρούν τις ψηφιακές

δεξιότητες ως απαραίτητες, δεδομένου ότι η ψηφιοποίηση της εργασίας επιταχύνεται σε όλους τους τομείς. Αφορά νέους και, επίσης, ενήλικες που χρειάζονται βελτίωση δεξιοτήτων για να είναι κατάλληλοι στη πρόσβαση και πρόοδο στην αγορά εργασίας. Ειδικά το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τις Δεξιότητες που θα δρομολογηθεί αργότερα φέτος, θα πρέπει να κάνει τους μαθησιακούς δρόμους ελκυστικές επιλογές. Επισημαίνεται πως, η διασφάλιση επενδύσεων για εκπαίδευση και κατάρτιση πρέπει να γίνει εθνικός μας στρατηγικός στόχος και να αποτελεί κοινή ευθύνη σε εθνικό επίπεδο, μεταξύ εργοδοτών, εργαζομένων και δημόσιων αρχών. Η κάθε μελλοντική συζήτηση πρέπει να εξετάσει το πώς **οι δαπάνες των δεξιοτήτων των εταιρειών μπορούν να αντικατοπτρίζονται ως επενδύσεις και όχι μόνο ως κόστος.**

8. Ανθεκτικότητα, ρυθμίσεις και ανοιχτές αγορές

Για κάθε οικοσύστημα της οικονομίας η ανθεκτικότητα σημαίνει τη συνεχιζόμενη ικανότητα του κάθε κλάδου να προσαρμόζεται στη μελλοντική ζήτηση και να εξυπηρετεί τις τοπικές κοινότητές τους, ακόμη και σε δύσκολες συνθήκες. Κάθε τομέας με υψηλό κόστος και χαμηλά περιθώρια ενδέχεται να καταστήσει πολλές χιλιάδες μικρομεσαίες επιχειρήσεις πιο ευάλωτες, σε μια περίοδο που αντιμετωπίζουν μεγάλες προκλήσεις ρευστότητας. Η ρύθμιση πρέπει να είναι απλούστερη, πιο εναρμονισμένη και λιγότερο δαπανηρή. Αυτό είναι ζωτικής σημασίας για όλες τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις να παραμείνουν ανταγωνιστικές, ιδίως έναντι διεθνών παικτών εκτός ΕΕ. Η ενιαία αγορά με ανοιχτή ατζέντα θα είναι ουσιαστικής σημασίας για τη μελλοντική ανθεκτικότητα της επιχειρηματικότητας. Η ενιαία αγορά και οι παγκόσμιες αγορές διασφαλίζουν την ποικιλομορφία των πηγών εφοδιασμού και την επιλογή των καταναλωτών, αλλά και την ανθεκτικότητα του επιχειρείν. Η σημασία έχει καταδειχθεί σαφώς κατά τη διάρκεια της κρίσης, τόσο στη διατήρηση αξιόπιστων προμηθειών, όσο και στην υπερνίκηση των ελλείψεων όπου οι περιορισμοί προκάλεσαν διαταραχές. Η ΕΕ και οι εθνικές κυβερνήσεις πρέπει να τονίζουν συνεχώς το τεράστιο δυναμικό ανάπτυξης για την άρση των υφιστάμενων εμπορικών φραγμών, εντός της ΕΕ και μεταξύ της ΕΕ και των εμπορικών εταίρων της. Αυτό θα έχει θεμελιώδη διαφορά στην απελευθέρωση του αναπτυξιακού δυναμικού της ενιαίας αγοράς της ΕΕ και στην ενίσχυση της αλληλεγγύης της ΕΕ, αλλά και της ΕΕ ως περιοχής που βασίζεται σε κανόνες.

• **Ανάγκες ενεργειών και κανονισμών:** Ενίσχυση της εφαρμογής καλύτερων κατευθυντήριων γραμμών για τον έλεγχο νέων νομοθετικών προτάσεων για την αποφυγή κανονισμών που μπορούν να συμβάλουν στην ισορροπία μεταξύ επιβίωσης και πτώχευσης. Εμβάθυνση και ενίσχυση της ενιαίας αγοράς, με ισχυρότερη επιβολή από την Επιτροπή, καλύτερες κοινοποιήσεις από τα κράτη μέλη, ίσοι όροι ανταγωνισμού μεταξύ όλων των εμπορικών παραγόντων, ενιαία αγορά προμήθειας και άρση των υφιστάμενων περιπτώσεων περιορισμών. Να ακολουθηθεί φιλόδοξο εμπορικό πρόγραμμα, να απλοποιηθεί και να ψηφιοποιηθεί τις τελωνειακές διαδικασίες.

9. Μεγαλύτερη προσέγγιση σε παραγωγικά οικοσυστήματα και τις ΜμΕ

Συμφωνούμε με την προσέγγιση για την υποστήριξη βασικών οικοσυστημάτων, που συνδυάζουν αγροτική παραγωγή, κατασκευαστές, επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών και οργανισμούς R&D. Οι υπηρεσίες μάλιστα αποτελούν πάνω από το 70% του ΑΕγχΠ της ΕΕ και της απασχόλησης. Η αναγνώριση πολλών από αυτές ως βασικά οικοσυστήματα στη λειτουργία των βιομηχανικών οικοσυστημάτων είναι σημαντική να αναγνωρίσουμε στην Ελλάδα πως οι ναυτιλιακές υπηρεσίες παίζουν βασικό ρόλο στη βιομηχανία της ναυπηγοεπισκευής. Το Ε.Β.Ε.Π. πιστεύει πως καθοριστικό ρόλο έχουν σε ένα νέο οικονομικό μοντέλο άλλα οικοσυστήματα, όπως τα **γεωργικά τρόφιμα, τα φαρμακευτικά προϊόντα, τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, τα αλιεύματα, οι κατασκευές ναυτιλιακού εξοπλισμού, οι δεξαμενισμοί, οι ναυπηγοεπισκευές και οι εφοδιασμοί πλοίων.** Εάν μάλιστα εξασφαλίσουμε την πρόσβαση αυτών των επισκευαστών, κατασκευαστών και εφοδιαστών στη παγκόσμια ναυτιλιακή αγορά, θα μπορούν όλοι να αγοράζουν ό,τι χρειάζονται από το λιμάνι του Πειραιά και να επισκευάζουν τα ποντοπόρα πλοία σε ελληνικά ναυπηγεία και δεξαμενές. Η Επιτροπή Εποπτείας πρέπει να εξετάσει κατά προτεραιότητα τις προτάσεις που θα δημιουργήσουν μια ολοκληρωμένη στρατηγική ανάκαμψης της αγροτικής, βιομηχανικής και ναυτιλιακής παραγωγής. Το εθνικό στρατηγικό σχέδιο θα πρέπει να αντικατοπτρίζει τον αμοιβαία ενισχυμένο ρόλο κάθε

μορφής μεταποίησης στην προώθηση της ανάπτυξης και της αποτελεσματικής λειτουργίας της ελληνικής οικονομίας, ώστε να μετασχηματιστεί και να αξιοποιηθεί πλήρως.

Επισημαίνεται το γεγονός ότι το μέσο υποστήριξης φερεγγυότητας ΜμΕ ύψους 31 δις ευρώ που θα επιδίωκε να στηρίξει οικονομικά βιώσιμες μικρομεσαίες εταιρείες, απορρίφθηκε πλήρως από την ΕΕ. Επιπλέον, ο μειωμένος προϋπολογισμός του Horizon Europe από 13,5 σε 5 δις ευρώ, του InvestEU από 30,3 σε 5,6 δις ευρώ, το Just Transition Fund από 30 σε 10 δις ευρώ και του RescEU σε 1,9 δις ευρώ, ενδεχομένως να δυσκολέψουν τη γρήγορη μετάβαση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων στη κυκλική οικονομία. Βεβαίως τα ποσά που αφαιρέθηκαν από τα παραπάνω αναπτυξιακά προγράμματα για τους ΜμΕ προστέθηκαν στα 312,5 δις ευρώ, στο πλαίσιο του πακέτου στήριξης (Recovery & Resilience Facility-RRF), ώστε να δημιουργηθεί το συνολικό ποσό των επιχορηγήσεων ύψους 390 δις ευρώ του Ταμείου Ανάκαμψης (Next Generation EU-NGEU).

• **Ανάγκη αποφυγής στο μέλλον επιβολής υπερβολικών φόρων**

Όσον αφορά στη χρηματοδότηση αυτών των πρωτοβουλιών της ΕΕ για την προώθηση της ανάκαμψης και της ανθεκτικότητας των επιχειρήσεων, η ανακοίνωση της ΕΕ καθορίζει πώς θα επιστραφούν αυτά τα χρήματα κατά την περίοδο 2027-2058, αλλά επίσης προτείνει έναν αριθμό φόρων που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την αύξηση των ιδίων πόρων της ΕΕ. Εξετάζοντας αυτήν την πτυχή του σχεδίου ανάκαμψης, θα πρέπει στο μέλλον να αποφύγουμε πρόσθετους και δυνητικά λανθασμένους φόρους που θα υπονομεύσουν τα ευεργετικά αποτελέσματα του σχεδίου. Συγκεκριμένα, η Κυβέρνηση πρέπει να αξιολογήσει προσεκτικά, πώς η επιστροφή των 12,5 δις ευρώ του πακέτου των 32 δις ευρώ θα επηρεάσει την εθνική συνεισφορά στο ΠΔΠ, που πρέπει να καταβληθεί από την εθνική φορολογία και θα μπορούσε να έχει μακροπρόθεσμα επίδραση στην οικονομία μας. Επίσης, ο αντίκτυπος των προτεινόμενων φόρων στο πλαστικό και στην προσαρμογή των συνόρων άνθρακα μπορεί να έχει αντί-παραγωγικό αποτέλεσμα σε εταιρείες που βοηθούν φορολογικά στην ενίσχυση της οικονομίας.

10. Ανάπτυξη ενός παραγωγικού και ετερογενούς μοντέλου οικονομίας

Στο πλαίσιο της δημόσιας ηλεκτρονικής διαβούλευσης του σχεδίου για το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης καταθέσαμε στο Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων προτάσεις σχετικά με τις ανάγκες, τις προκλήσεις, τους στόχους, τη κατανομή και τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα του «ΕΠΑ 2021-2025». **Η εικόνα της χώρας μας είναι και πάλι θετική**, χάρη των δυνατοτήτων χαρισματικών ανθρώπων που ξεχωρίζουν σε αυτό που κάνουν. Η χώρα μας, που υπέφερε από μια «κακή εικόνα» με την κρίση της Ευρωζώνης, κατάφερε να αναβαθμίσει τη φήμη της με έγκαιρα μέτρα κατά της εξάπλωσης του κορονοϊού, αλλά και με τη σοβαρή στάση της κυβέρνησης, εντός και εκτός Ελλάδος. Οι Έλληνες έχουμε υποστεί μια σοβαρή οικονομική κατάρρευση από το 2010 και η ελληνική οικονομία βρίσκεται σε μια σχεδόν ασταμάτητη κρίση εδώ και χρόνια, εξηγώντας έτσι την εκπληκτική ωριμότητα και ανθεκτικότητα των πολιτών. Πάραυτα, μετά από μια δεκαετή αναζήτηση βιώσιμου οικονομικού μοντέλου ανάπτυξης, η οικονομική επιβίωση της χώρας μας εξακολουθεί σήμερα να εξαρτάται, σε μεγάλο βαθμό, από τα έσοδα των τουριστικών υπηρεσιών. Άλλωστε, σχεδόν πάντα, **η υπερβολική εξάρτηση από έναν ή δύο πυλώνες συνοδεύεται συχνά από υποανάπτυξη σε άλλους τομείς της οικονομίας**, όπως η αγροτική και βιομηχανική παραγωγή. **Το νέο μίγμα οικονομικής ανάπτυξης** μπορεί και πρέπει να περιλαμβάνει επενδύσεις στην ψηφιακή μεταρρύθμιση, την ενέργεια, τα logistics, τη ναυτιλία, τα ευρυζωνικά δίκτυα, την υγεία, την παιδεία, την εξειδίκευση εργαζομένων και, βεβαίως, την αγροδιατροφή και τη μεταποίηση σε συνδυασμό με τη κλιματική αλλαγή, την πράσινη ανάπτυξη και την κυκλική οικονομία. Το Ε.Β.Ε.Π. ζητά οι παρεμβάσεις και προτάσεις να ληφθούν σοβαρά υπόψη, ώστε η Ελλάδα, με τα περίπου 72 δις ευρώ ευρωπαϊκών πόρων που της αναλογούν τα επόμενα επτά χρόνια, να βρει νέους καινοτόμους τρόπους για **κοινωνική βελτίωση και ανάπτυξη μιας πιο παραγωγικής και ετερογενούς οικονομίας**.